

Europeiska
unionens råd

Bryssel den 1 oktober 2020
(OR. sv)

11225/20
ADD 8

JAI 751
FREMP 81
AG 45
POLGEN 168

FÖLJENOT

från:	Jordi AYET PUIGARNAU, direktör, för Europeiska kommissionens generalsekreterare
inkom den:	30 september 2020
till:	Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, generalsekreterare för Europeiska unionens råd
Komm. dok. nr:	SWD(2020) 307 final
Ärende:	ARBETSDOKUMENT FRÅN KOMMISSIONENS AVDELNINGAR 2020 års rapport om rättsstatsprincipen Landskapitel om rättsstatssituationen i Grekland Följedokument till MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET, RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN 2020 års rapport om rättsstatsprincipen Rättsstatssituationen i EU

För delegationerna bifogas dokument – SWD(2020) 307 final.

Bilaga: SWD(2020) 307 final

EUROPEISKA
KOMMISSIONEN

Bryssel den 30.9.2020
SWD(2020) 307 final

ARBETSDOKUMENT FRÅN KOMMISSIONENS AVDELNINGAR

2020 års rapport om rättsstatsprincipen

Landskapitel om rättsstatssituationen i Grekland

Följedokument till

**MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET,
RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT
REGIONKOMMITTÉN**

**2020 års rapport om rättsstatsprincipen
Rättsstatssituationen i EU**

{COM(2020) 580 final} - {SWD(2020) 300 final} - {SWD(2020) 301 final} -
{SWD(2020) 302 final} - {SWD(2020) 303 final} - {SWD(2020) 304 final} -
{SWD(2020) 305 final} - {SWD(2020) 306 final} - {SWD(2020) 308 final} -
{SWD(2020) 309 final} - {SWD(2020) 310 final} - {SWD(2020) 311 final} -
{SWD(2020) 312 final} - {SWD(2020) 313 final} - {SWD(2020) 314 final} -
{SWD(2020) 315 final} - {SWD(2020) 316 final} - {SWD(2020) 317 final} -
{SWD(2020) 318 final} - {SWD(2020) 319 final} - {SWD(2020) 320 final} -
{SWD(2020) 321 final} - {SWD(2020) 322 final} - {SWD(2020) 323 final} -
{SWD(2020) 324 final} - {SWD(2020) 325 final} - {SWD(2020) 326 final}

SAMMANFATTNING

Grekland har antagit många rättsliga reformer som i samband de tre ekonomiska anpassningsprogrammen. Reformerna har bland annat omfattat förändringar av domstolarnas organisation, åtgärder för att förbättra förvaltningen av domstolarna, en ökad användning av it-verktyg i domstolarna samt främjande av alternativa tvistlösningsmekanismer. Genomförandet har dock gett blandade resultat och rättssystemet står fortfarande inför utmaningar när det gäller kvalitet och effektivitet. Det pågående arbetet för att säkerställa ett effektivt genomförande av de nya reformerna och ytterligare framsteg vad gäller digitaliseringen av rättssystemen är särskilt viktigt för att uppnå konkreta resultat.

Grekland har under de senaste åren inlett en lång rad reformer mot korruption och håller fortfarande på att genomföra en omfattande nationell plan mot korruption. Det har vidtagits åtgärder för att harmonisera det institutionella ramverket och förbättra samordningen mellan de olika byråer och organ som har i uppdrag att bekämpa korruption. Det finns en modern rättslig ram för redovisning av tillgångar och finansiering av politiska partier, men det finns fortfarande vissa brister i genomförandet. Vissa hinder för att lagföra korruption på hög nivå undanröjdes i samband med 2019 års översyn av författningen, då förfarandena avseende immunitetsordning och preskriptionstider ändrades. Vid en översyn av strafflagstiftningen i juni 2019 väcktes en rad frågor, framför allt vad gäller kriminaliseringen av bestickning. Detta har åtgärdats vid senare ändringar, men pågående ärenden påverkas fortfarande. Lobbyverksamheten i Grekland är fortfarande till stor del oreglerad och ramverket för skydd av visselblåsare är ofullständigt.

Författningen innehåller bestämmelser om skydd av yttrandefriheten och rätten att få tillgång till offentlig information. Det finns strukturer för att säkerställa mediepluralism och skydda pressens rättigheter. Vissa frågor kvarstår dock när det gäller effektiviteten hos de bestämmelser som ska säkerställa insyn i ägandet av medier. De största problemen rör otillräckliga mekanismer för att säkerställa upprätthållandet av yrkesstandarder inom journalistiken samt osäkra arbetsförhållanden för journalister som bland annat beror på den ekonomiska och finansiella krisen.

Systemet med kontroller och motvikter i Grekland har stått inför vissa praktiska utmaningar. Framför allt har processen för antagande av lagar varit utsatt för avsevärda påfrestningar under de senaste åren, främst på grund av följderna av den ekonomiska och finansiella krisen. Principerna för bättre lagstiftning följdes inte fullständigt, men övergripande lagstiftning som syftar till att ta itu med utmaningarna på detta område har nyligen antagits och håller gradvis på att genomföras. Grundläggande och författningenslignade rättigheter skyddas av domstolar och oberoende myndigheter. Det saknas ett särskilt ramverk för det civila samhället i Grekland, och vissa civila samhällsorganisationer som arbetar med flyktingar och migranter har uttryckt oro över att det medborgerliga utrymmet för insatser på plats blir allt mindre.

I. DOMSTOLSVÄSENDET

Domstolsväsendet i Grekland bygger på en uppdelning mellan vanliga civil- och straffrättsliga domstolar och förvaltningsdomstolar. Det finns inga särskilda domstolar för handelsrätt, arbetsrätt, finansiell rätt eller socialrätt. Alla sådana ärenden omfattas av jurisdiktionen för vanliga civilrättsliga domstolar eller förvaltningsdomstolar. De civila domstolarna är indelade i 154 tingsrätter, 63 förstainstansdomstolar, 19 appellationsdomstolar och högsta domstolen, som är en kassationsdomstol. De straffrättsliga domstolarna är indelade i 41 domstolar för mindre allvarliga brott, 63 förstainstansdomstolar, 19 appellationsdomstolar och högsta domstolen. Förvaltningsdomstolarna är indelade i 30 förvaltningsdomstolar i första instans, 9 kammarrätter och högsta förvaltningsdomstolen. I den grekiska författningen föreskrivs också ett antal specialdomstolar¹. I vissa domstolar har särskilda avdelningar inrättats för vissa frågor, t.ex. för sjörättstvister och tvister om varumärken och immateriella rättigheter. Revisionsrätten har en dubbel funktion, dels som domstol och dels som en administrativ myndighet med ansvar för revision av offentliga räkenskaper². Det finns ingen formell författningsdomstol och alla grekiska domstolar har behörighet att pröva lagars författningsenlighet. Domare och åklagare är en konsoliderad grupp som omfattas av ett system för rekrytering och karriärutveckling samt rättigheter och skyldigheter som till stor del är lika för alla. Det grekiska systemet består uteslutande av yrkesdomare och yrkesåklagare. De förordnas till civilrättsliga och straffrättsliga domstolar eller förvaltningsdomstolar. Åklagarmyndigheterna å sin sida är indelade i 63 åklagarkontor vid förstainstansdomstolarna, 19 åklagarkontor vid appellationsdomstolarna och riksåklagaren vid högsta domstolen. Dessutom finns det en åklagare för ekonomisk brottslighet och en åklagare för korruptionsbrott. Det finns 63 advokatsamfund i Grekland, ett vid varje förstainstansdomstol.

Oberoende

De tre grenarna av domstolsväsendet har en hög grad av självstyre. Det finns tre rättsråd på högsta nivån, ett för var och en av rättsväsendets huvudgrenar³. De verkställande och lagstiftande myndigheterna ingår inte i sammansättningen av dessa organ⁴. Dessa råd beslutar om tillsättning, befordran, förflyttning och utstationering av domare inom rättsväsendets olika grenar samt av åklagare, när det gäller det civil- och straffrättsliga rådet. När det gäller de högsta befattningarna för domare och åklagare i Grekland, såsom ordförande och vice

¹ Europeiska e-juridikportalen, medlemsstaternas rättssystem – Grekland.

² Revisionsrätten, en av de tre högsta domstolarna, har exklusiv behörighet att granska statens utgifter och besläktade ärenden, exempelvis att granska personer som omfattas av kravet på redovisning av tillgångar (som avses i artikel 1 i lag nr 3213/2003), om deras tillgångar växer på ett omotiverat sätt, samt att väcka åtal mot de ansvariga.

³ Specialdomstolar som inrättats i enlighet med författningen kan också ha ett eget rättsråd.

⁴ De tre högsta rättsråden (ett för civil- och straffrätt, ett för förvaltningsrätt och ett för revisionsrätten) består av ordföranden för respektive domstol (högsta domstolen, högsta förvaltningsdomstolen och revisionsrätten), ledamöter från samma domstol som valts ut genom lottnings, samt två domare från respektive gren av rättsväsendet (utan rösträtt). I högsta rättsrådet för civil- och straffrätt ingår dessutom åklagaren och två vice åklagare vid högsta domstolen, och i högsta rättsrådet för förvaltningsrätt respektive revisionsrätten ingår den generalkommissionär som tjänstgör vid högsta förvaltningsdomstolen och den som tjänstgör vid revisionsrätten (se artikel 90.1–90.4 i författningen i kombination med artiklarna 67, 72 och 78 i lag nr 1756/1988 – Koden om domstolarnas organisation och om domarnas ställning). Förstärkta konstellationer av ovannämnda råd föreskrivs när det gäller befordran till högre tjänster, dvs. befattningar vid högsta domstolen (domare och åklagare), högsta förvaltningsdomstolen och revisionsrätten (för tjänsterna som ledamot och generalkommissionär) och vid appellationsdomstolen (för tjänsterna som sektionsordförande och åklagare).

ordförande för högsta förvaltningsdomstolen respektive högsta domstolen, föreskrivs i den grekiska författningen att tillsättning ska ske genom ett presidentdekret efter förslag från ministerrådet. Detta har varit föremål för viss kritik från Europarådets grupp av stater mot korruption (Greco), men hittills har Grekland inte ändrat reglerna⁵. En ändring av urvalsmetoden skulle också kräva en revidering av författningen, eftersom tillsättningen till dessa domstolar föreskrivs i författningen⁶.

Rättsväsendets oberoende upplevs vara på en genomsnittlig nivå. Bland allmänheten anser 53 % att rättsväsendets oberoende är ganska eller mycket bra, en siffra som har minskat under de senaste åren. Motsvarande siffra bland företag är 51 % och har hållit sig stabil⁷.

Kvalitet

Ett stort antal reformer har inletts i samband med de ekonomiska anpassningsprogrammen under de senaste åren, men resultatet har varit blandat. Reformerna har bland annat omfattat följande förändringar av domstolarnas organisation: en minskning av antalet tingsrätter, åtgärder för att förbättra domstolarnas förvaltning och påskynda rättskipningen, en ökning av användningen av it-teknik i domstolarna⁸, införande och främjande av alternativa tvistlösningsmekanismer, revidering av kodifierad lagstiftning av särskild vikt⁹ samt inledande av reformer och konsolidering av den komplexa rättsliga ramen¹⁰. Resultaten av reformerna har dock hittills varit blandade. Ett antal utmaningar kvarstår, till exempel bristen på tillgång till information om rättsväsendet online för allmänheten, avsaknaden av ett system för maskinläsbara rättsliga beslut och bristen på undersökningar bland domstolsanvändare och jurister¹¹. Det har dock noterats vissa förbättringar, till exempel när det gäller möjligheten till elektronisk inlämning av ärenden eller övervakning av de olika stegen i förhandlingarna samt främjande av och incitament för användning av alternativa tvistlösningsmetoder¹². Myndigheterna har även rapporterat positiva trender när det gäller användningen av medling vid handelstvister och familjetvister¹³. När det gäller resurser verkar de allmänna offentliga utgifterna för rättsväsendet nästan uteslutande omfatta löner¹⁴.

⁵ Grecos fjärde utvärderingsomgång – efterlevnadsrapport, punkt 57, där det anses att dessa befattningar är föremål för ett potentiellt starkt inflytande från den verkställande makten och det rekommenderas att metoden för urval av de högsta befattningarna som domare och åklagare revideras så att jämbördiga kolleger får ett inflytande i processen.

⁶ Greklands författning, artikel 90.5. I februari 2019 avlog parlamentet en revidering av denna bestämmelse.

⁷ Figurerna 44 och 46, Resultattavlan för rättskipningen i EU 2020. Nivån av upplevt oberoende hos rättsväsendet kategoriseras på följande vis: mycket låg (mindre än 30 % av de tillfrågade anser att rättsväsendets oberoende är ganska bra eller mycket bra), låg (30–39 %), genomsnittlig (40–59 %), hög (60–75 %), mycket hög (mer än 75 %).

⁸ Europeiska kommissionen tillhandahåller tekniskt stöd inom ramen för stödprogrammet för strukturreformer till det grekiska justitieministeriet för förbättring av domstolsförvaltningen och modernisering av systemet för bedömning och befordran av domare.

⁹ Civilprocesslagen, straffprocesslagen, förvaltningsprocesslagen, lagen om administrativa förfaranden, revisionsrättens stadgar, revisionsrättens arbetsordning, strafflagen, insolvenslagen, lagen om förvaltning av rättsväsendet (pågående) och domarnas ställning (pågående), lagen om anställda i rättsväsendet (pågående).

¹⁰ Mer information finns i Europeiska kommissionens landsrapport om Grekland 2019, SWD(2019) 1007 final, s. 57, landsrapport om Grekland 2020, SWD(2020) 507 final, s. 62.

¹¹ Figurerna 22, 29, 31 och 41 i 2020 års resultattavla för rättskipningen i EU.

¹² Figurerna 27 och 30 i 2020 års resultattavla för rättskipningen i EU.

¹³ Information som mottagits i samband med landsbesöket i Grekland.

¹⁴ Figur 34 i 2020 års resultattavla för rättskipningen i EU.

I samband med covid-19-pandemin har Grekland satsat på att påskynda digitaliseringen av den offentliga förvaltningen¹⁵. I maj 2020 möjliggjorde justitieministeriet, i samarbete med ministeriet för digital styrning, digitalt/elektroniskt utfärdande av 15 intyg, såsom olika intyg inom området för arv¹⁶ och handelsrätt, genom det befintliga nätverket av medborgarkontor. Dessutom sammanställdes 20 insolvensrättsliga intyg till ett enda som är elektroniskt tillgängligt via det allmänna handelsregistret.

Myndigheterna lanserade nyligen ett initiativ för inrättande av specialiserade avdelningar i allmänna domstolar och förvaltningsdomstolar. De nya avdelningarna skulle hantera särskilda kategorier av ärenden, till exempel ärenden med skadeståndsyorkanden på grundval av överträdelser av nationell lagstiftning och EU-lagstiftning avseende elektronisk kommunikation, energi eller skydd av personuppgifter¹⁷. Det pågår en debatt bland rättstillämparna om en mer systematisk reform av rättsväsendet för att bättre ta hänsyn till rådande befolkningsstatistik, den informations- och kommunikationstekniska utvecklingen och andra relevanta parametrar¹⁸.

Effektivitet

Domstolsväsendet står fortfarande inför utmaningar när det gäller dess övergripande effektivitet. Rättsstatistiken visar att det särskilt inom det civila domstolsväsendet fortfarande föreligger effektivitetsproblem, då den tid som krävs för att avgöra civila tvister och handelstvister i första instans har ökat igen (559 dagar 2018 jämfört med 479 dagar 2017)¹⁹. Dessutom håller förstainstansdomstolarnas produktivitet på att minska när det gäller andelen avslutade civil- och handelsrättsliga ärenden (86,3 % 2018 jämfört med 96,0 % 2017)²⁰ vilket innebär att Grekland står inför en stor risk för ytterligare eftersläpning²¹. De berörda parterna identifierade ett antal formella utmaningar som skulle åtgärdas genom den reformerade civilprocesslagen, men som ännu kvarstår. Dessa utmaningar rör exempelvis tidsåtgången för civilrättsliga och handelsrättsliga förfaranden eller förfaranden för efterlevnadskontroll. En genomföranderapport för civilprocesslagen håller på att utarbetas och flera rekommendationer har redan fastslagits²². De berörda parterna rapporterade att även straffrätten står inför liknande problem och omfattande förseningar i handläggningen av ärenden²³. Den administrativa domstolsgrenen fortsätter att förbättra sina resultat och har en stadigt hög avgörandegrad (163,5 % under 2018), vilket minskar den tid som krävs för att lösa administrativa tvister i första instans och minskar befintliga eftersläpningar genom att fler ärenden än de inkommande avgörs²⁴. Det tar dock fortfarande för lång tid att avgöra

¹⁵ Grekland har inte utlyst undantagstillstånd till följd av covid-19-pandemin.

¹⁶ Kommuniké från justitieministeriet av den 25 maj 2020.

¹⁷ Europeiska kommissionen, rapport om förstärkt övervakning, maj 2020, s. 28 och 106.

¹⁸ Pikrammenos, "Judicial territorial planning: a choice of the legislator with a major import for the judicial system", i: *Justice in Greece*, Dianeosis 2019 ("Δικαστική Χωροταξία: επιλογή του νομοθέτη με μείζονα σημασία για το δικαστικό σύστημα", στο συλλογικό έργο 'Η Δικαιοσύνη στην Ελλάδα', Διανέοις 2019").

¹⁹ Figur 6 i 2020 års resultattavla för rättskipningen i EU.

²⁰ Figur 11 i 2020 års resultattavla för rättskipningen i EU.

²¹ Figurerna 11 och 14 i 2020 års resultattavla för rättskipningen i EU.

²² Europeiska kommissionen, rapport om förstärkt övervakning, maj 2020, Institutional Paper Series 127, s. 73.

²³ Bidrag från Transparency International till 2020 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 11. Enligt information som mottagits i samband med landsbesöket i Grekland leder detta regelbundet till att överträdelseärenden avslutas genom tillfälliga lagstiftningsåtgärder, vilket i praktiken leder till straffrihet för ett stort antal överträdelser (se t.ex. artikel 63 i lag 4687/2020 för ett aktuellt exempel på detta förfarande).

²⁴ Figurerna 12, 8 och 15 i 2020 års resultattavla för rättskipningen i EU.

administrativa ärenden i första instans (601 dagar 2018), och antalet pågående ärenden är fortfarande relativt stort²⁵.

II. REGLERK FOR KORRUPTIONSBEKAMPNING

Grekland har upprättat en övergripande strategisk ram för korruptionsbekämpning: den nationella åtgärdsplanen mot korruption (Nacap, National Anti-Corruption Action Plan). Den nationella myndigheten för transparens, som övervakar genomförandet av planen, inrättades 2019 i syfte att förbättra samarbetet och samordningen mellan olika revisionsmyndigheter och kontrollorgan. Under de senaste åren har landet vidtagit ett antal åtgärder för att se över sin rättsliga ram för korruptionsbekämpning. I den senaste översynen av författningen 2019 ändrades immunitetsordningen för parlamentsledamöter och ministrar. Flera lagar mot korruption som reviderats under de senaste åren håller för närvarande på att införas, exempelvis vad gäller partifinansiering och redovisning av tillgångar. Vad gäller det sistnämnda finns nu ett fullt fungerande onlinesystem för inlämning av redovisningar. Systemet för skydd av visselblåsare diskuteras för närvarande. Lobbyverksamheten är fortfarande oreglerad.

Grekland fick 36/100 i Transparency Internationals korruptionsindex 2012, men ökade sitt resultat till 48/100 2019²⁶, vilket innebär att landet ligger på plats 17 i EU och plats 60 i världen. Av de tillfrågade i den senaste Eurobarometer-undersökningen om korruption anser 95 % att korruptionen är utbredd i deras land (EU-genomsnitt: 71 %)²⁷. Av företagen anser 95 % att korruptionen är utbredd och mer än hälften (58 %) uppger att korruption är ett problem vid affärsverksamhet²⁸. Av de tillfrågade anser 36 % att det finns tillräckligt många framgångsrika åtal för att avskräcka människor från korruption (EU-genomsnitt 36 %), medan 20 % av företagen anser att personer och företag som åker fast för att ha mutat en högre tjänsteman straffas på lämpligt sätt, jämfört med ett EU-genomsnitt på 31 %.

Nyligen genomfördes en översyn av strafflagstiftningen och vissa ytterligare ändringar planeras. Under de senaste åren har Grekland vidtagit ett antal åtgärder för att se över sin rättsliga ram för korruptionsbekämpning, kriminalisera korruptionsbrott och införa påföljder som är proportionella och avskräckande. I november 2019 upphävdes de ändringar från juni 2019 som innebar att brottsrubriceringen aktiv korruption nedgraderades till en mindre förseelse och påföljderna mildrades. Upphävandet av dessa ändringar var ett svar på farhågorna från Gruppen av stater mot korruption (Greco) och Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD), som även utfärdade ett antal rekommendationer i detta avseende²⁹. På grund av den tillämpliga principen om *lex mitior*³⁰ i den grekiska rättsordningen kommer dock ett antal pågående ärenden att påverkas på grund av en förkortad preskriptionstid eller lindrigare påföljder³¹.

²⁵ Figurerna 9 och 15 i 2020 års resultattavla för rättskipningen i EU.

²⁶ Transparency International Grekland: <https://www.transparency.org/en/countries/greece>.

²⁷ Flash Eurobarometer 502 (2020), om korruption.

²⁸ Flash Eurobarometer 482 (2019), om företagens inställning till korruption i EU.

²⁹ Grecos ad hoc-rapport om Grekland (artikel 34); Europeiska kommissionen, landsrapport om Grekland 2020, (SWD(2020) 507 final).

³⁰ Principen om *lex mitior* är principen om tillämpning av mindre stränga lagar och utgör en allmän princip i den nationella straffrätten och inom EU-rätten.

³¹ Mer information finns i Europeiska kommissionens landsrapport om Grekland 2020, (SWD(2020) 507 final) s. 64.

Samarbetet och samordningen mellan olika revisionsmyndigheter och kontrollorgan har stärkts. Den nationella myndigheten för transparens (NTA, National Transparency Authority), som inrättades i augusti 2019³², slog samman sex tidigare separata revisionsorgan med målet att ta itu med den institutionella splittringen och bristen på samordning. NTA har sex regionala kontor och ansvarar för övergripande planering, samordning, tillsyn och utvärdering av effektiviteten hos alla kontrollmekanismer. Att förebygga, upptäcka och åtgärda bedrägerier och korruption inom den offentliga sektorn, samt att öka medvetenheten om detta, ingår också i NTA:s ansvarsområde. Myndigheten ansvarar för den övergripande samordningen av den nationella åtgärdsplanen mot korruption, som utgjort ramen för planering och övervakning av insatserna för att förebygga och bekämpa korruption sedan 2013³³. NTA samarbetar med andra administrativa organ och åklagarmyndigheter och har befogenhet att besluta om administrativa påföljder, och deras inspektörer och revisorer kan utföra en preliminär granskning eller utredning på en allmän åklagares begäran. Myndighetens operativa oberoende och administrativa och finansiella självstyre är lagstadgade, och dess verksamhet omfattas av parlamentarisk kontroll.

Två specialiserade enheter för korruptionsbekämpning har ansvar för att bekämpa korruption bland politiker och höga tjänstemän. Den åklagarmyndighet som ansvarar för ekonomisk brottslighet och den åklagarmyndighet som ansvarar för korruptionsmål har stöd av särskilda utredningsorgan, till exempel generaldirektoratet för enheten för finansiell och ekonomisk brottslighet (SDOE) och finanspolisen. Efter särskilda rekommendationer från OECD strävar Grekland efter att förse de utredande myndigheterna och åklagarmyndigheterna med tillräckliga mänskliga och tekniska resurser³⁴.

Viktiga åtgärder för att ta itu med hinder för lagföringen av korruption på hög nivå har vidtagits genom ändringar av författningen. Författningens bestämmelser om immunitetsordningen för parlamentsledamöter och tjänstgörande eller före detta ministrar ändrades 2019. Enligt det tidigare rättssystemet begränsades möjligheten att åtala tjänstgörande eller före detta regeringsmedlemmar avsevärt på grund av ett komplicerat och tidskrävande förfarande för parlamentariskt godkännande i olika skeden av det straffrättsliga förfarandet. Den särskilda preskriptionstiden har också avskaffats, vilket undanröjer vissa viktiga rättsliga hinder för åtal av korruption på hög nivå, i synnerhet när det gäller avskaffandet av parlamentets tidsfrist för att anta ett förslag till åtal mot tjänstgörande eller före detta ministrar³⁵. Bestämmelserna i fråga trädde i kraft den 28 november 2019 och kommer inte att gälla retroaktivt för redan inledda ärenden.

Flera viktiga reformer mot korruption som antagits tidigare håller för närvarande på att genomföras. Efter en rad lagstiftningsreformer finns nu en modern lag om partifinansiering³⁶. Det verkar dock svårt att fullständigt genomföra denna lag, eftersom kontrollmekanismerna ännu inte är tillräckligt effektiva och inga påföljder än så länge har ålagts något politiskt parti av parlamentets behöriga revisionsutskott³⁷.

Grekland har genomfört flera reformer för att förbättra och stärka den rättsliga ramen för systemet för redovisning av tillgångar. Sedan 2016 lämnas redovisningar av tillgångar i

³² Lag nr 4622/2019.

³³ Den nationella myndigheten för transparens (2018): Åtgärdsplan mot korruption 2018–2021. Grekland antog sin första nationella åtgärdsplan mot korruption i mars 2013, och den uppdaterades ytterligare i augusti 2015.

³⁴ OECD (2018): Uppföljning till fas 3 a: ytterligare skriftlig rapport från Grekland.

³⁵ Europeiska kommissionen, landsrapport om Grekland 2020, (SWD(2020) 507 final).

³⁶ Lag nr 3023/2002, ändrad genom lagarna nr 4304/2014, 4472/2017, 4475/2017 och 4509/2017.

³⁷ Europeiska kommissionen, landsrapport om Grekland 2020, (SWD(2020) 507 final).

alla berörda kategorier in online³⁸ och systemet är nu i full drift. Lagen om ansvariga personers redovisning av tillgångar och ekonomiska intressen ändrades ännu en gång 2018, och den föreskriver nu att alla berörda personer på nytt måste lämna in redovisningen av tillgångar för åren 2015, 2016 och 2017³⁹. Fyra huvudsakliga myndigheter ansvarar för att ta emot och granska redovisningar av tillgångar: i) Parlamentets kommitté för utredning av redovisningar av tillgångar (Cida, Committee for the Investigation of Declarations of Assets), den så kallade kommitté 3-A, som består av elva ledamöter och ansvarar för tillsyn och påföljder avseende finansieringen av politiska enheter (som partier och personer) samt redovisningarna av tillgångar. Den stöds av en särskild avdelning med 20 anställda som leds av en specialist som utstationerats från det finansiella utredningsorganets särskilda sekretariat. ii) Utredningsenheten för finansieringskällor vid myndigheten för bekämpning av penningtvätt (FIU), som har ansvar för granskningen av redovisningar av tillgångar för flera kategorier av offentliga tjänstemän och för personer som utför förvaltningsuppgifter för vissa privata juridiska enheter. iii) Polismyndighetens enhet för interna angelägenheter, som ansvarar för granskningen av polisens redovisningar av tillgångar. iv) Chefen för den nationella myndigheten för transparens, som ansvarar för att ta emot och kontrollera redovisningar av tillgångar från administrativa tillsynsmyndigheter (inspektörer, revisorer, utredare). Dessa fyra myndigheter är oberoende av varandra och det finns inget formellt sätt för dem att samordna sin verksamhet. Dessutom kan andra tillsynsorgan kontrollera redovisningar av tillgångar på ad hoc-basis om det inkommit några klagomål⁴⁰.

Genom en ny reform införs nya bestämmelser om intressekonflikter. Dessa omfattar regeringsmedlemmar, allmänna och särskilda sekreterare, samordnare för decentraliserade förvaltningar, ordförande eller chefer för oberoende myndigheter, samt ordförande, vice ordförande, guvernörer, vice guvernörer samt verkställande direktörer för offentliga och privata juridiska enheter⁴¹, med undantag av de som fastställs i författningen och som endast lyder under parlamentet, inte regeringen. I lagen om offentliga tjänstemän fastställs flera begränsningar och fall av oförenlighet för offentliga tjänstemän. Det finns liknande bestämmelser för parlamentsledamöter i uppförandekoden för parlamentsledamöter⁴². Överträdelser av dessa bestämmelser kan leda till disciplinära åtgärder⁴³.

Lobbyverksamheten i Grekland är fortfarande till stor del oreglerad och ramverket för skydd av visselblåsare är ofullständigt. Det finns för närvarande ingen skyldighet att registrera lobbyister eller att rapportera kontakter mellan offentliga tjänstemän och lobbyister. Man håller dock på att utarbeta ett lagförslag. Det finns ingen övergripande rättslig ram för skydd av visselblåsare. Det finns vissa bestämmelser inom ramen för ”vittnen i allmänhetens intresse”⁴⁴ som omfattar ett begränsat skydd mot åtal för personer som informerar om vissa

³⁸ Reglerna för redovisning av tillgångar återfinns i lag nr 3213/2003 i sin nuvarande lydelse efter antagandet av lag nr 4571/2018.

³⁹ Greklands officiella tidning 186/A/30.10.2018. I lag nr 4571/2018 begärdes att alla kategorier av gäldenärer på nytt skulle lämna in sina redovisningar av tillgångar för åren 2015, 2016 och 2017.

⁴⁰ Revisionsrätten beslutar dessutom i ärenden som rör granskningen av personer som omfattas av kravet på redovisning av tillgångar (som avses i artikel 1 i lag nr 3213/2003), om deras tillgångar växer på ett omotiverat sätt, vilket är föremål för åtal av riksåklagaren vid revisionsrätten efter revision av de behöriga förvaltningsorganen. Målet med revisionen är att identifiera tillväxt av tillgångar som bedöms härröra från korruption och att kräva tillbaka tillgångarna (artikel 3B punkterna 4 och 12 i lag nr 3213/2003, artikel 118 i lag nr 4700/2020) från de ansvariga.

⁴¹ Artikel 71 i lag nr 4622/2019.

⁴² Artikel 3 i uppförandekoden för parlamentsledamöter.

⁴³ Förenta nationerna – Drog- och brottsbekämpningsbyrån (2018), *Thematic Compilation of Relevant Information Submitted by Greece – Asset and interest Disclosure systems*.

⁴⁴ Lag nr 4254/2014.

brott, inbegripet korruption. Vissa åtgärder har vidtagits för att införa riktlinjer för skydd av visselblåsare i den privata sektorn⁴⁵, och ett lagstiftningsinitiativ för inrättandet av en effektiv mekanism för skydd av visselblåsare ingår i den nationella åtgärdsplanen mot korruption 2018–2021, men ett övergripande ramverk måste fortfarande upprättas.

Den rättsliga ramen för svängdörrseffekten ändrades 2019. Enligt tidigare lagstiftning var det förbjudet för högre offentliga tjänstemän att ägna sig åt någon privat yrkesverksamhet som liknade deras tidigare arbetsuppgifter under en period om två år. Överträdelser av dessa bestämmelser var förenade med flera påföljder, såsom böter, förbud mot att anställas inom offentlig förvaltning under tio år och uteslutning från det relevanta nationella registret⁴⁶. Dessa bestämmelser har dock avskaffats genom nya ändringar, varigenom karenstiden sänktes från två till ett år och bestämmelserna om påföljder upphävdes⁴⁷. En oberoende etikkommitté inom ramen för den nationella myndigheten för transparens ansvarar för att bevilja detta tillstånd (eller för att tillåta denna verksamhet på särskilda villkor) och för att föreslå påföljder inom ramen för lagen, vilka ska åläggas av chefen för den nationella myndigheten för transparens.

III. MEDIERNAS MÅNGFALD

Den rättsliga ramen för mediepluralism i Grekland består av skydd i författningen och lagstiftning. Yttrandefriheten erkänns framför allt i författningen. Det finns strukturer för att säkerställa mediepluralism och skydda pressens rättigheter. Greklands medier har påverkats av den ekonomiska krisen, vilket lett till en ökad ekonomisk sårbarhet bland medieföretag och journalister⁴⁸.

Oberoendet för regleringsmyndigheten för audiovisuella medietjänster garanteras, men det saknas resurser. Det nationella rådet för radio och tv (NCRTV, National Council for Radio and Television) övervakar och reglerar marknaden för radio och tv. Dess oberoende finns inskrivet i författningen⁴⁹ och dess rättsliga ram fastställs i medielagen⁵⁰. NCRTV är ett organ med nio medlemmar som består av en ordförande, en vice ordförande och sju ledamöter, som utses av ordförandesammanträdet, ett särskilt organ i parlamentet som ansvarar för nomineringarna till de oberoende myndigheter där alla politiska partier finns representerade⁵¹. Dess oberoende och ändamålsenlighet bedömdes av övervakningsverktyget för mediepluralism vara utsatt för låg risk 2020 (Media Pluralism Monitor 2020 – nedan kallat *MPM 2020*). *MPM 2020* pekar dock även på att det inte finns några särskilda skyddsmekanismer för att motverka godtyckliga beslut för statens räkning när det gäller myndighetens budgetmedel. Dessutom hävdar *MPM 2020* att utnämningsförfarandena, trots att det finns regler om oförenlighet, inte är tillräckligt transparenta, och att de kvalifikationer som efterfrågas är formulerade i allmänna ordalag, vilket inte förhindrar att ledamöter utnämns på politiska grunder⁵². Under landsbesöket uppmärksammades att NCRTV saknar

⁴⁵ OECD (2018), *Guidelines on Whistle-blower Protection for Companies in Greece*. Dessa riktlinjer har tagits fram med stöd av EU.

⁴⁶ Artikel 23 i lag nr 4440/2016.

⁴⁷ Lag nr 4622/2019 (artikel 119) om den verkställande staten: organisation, verksamhet och transparens för regeringen, myndighetsorgan och centrala offentliga förvaltningar, som trädde i kraft i augusti 2019.

⁴⁸ År 2020 hamnade Grekland på plats 65 i världen i Reportrar utan gränsers pressfrihetsindex.

⁴⁹ Artikel 15.2 i författningen.

⁵⁰ Lag nr 4339/2015 samt lagarna nr 1866/1989, 2328/1995, 2644/1998, 2863/2000 osv., i deras ändrade lydelse.

⁵¹ Underlag från Grekland för 2020 års rapport om rättsstatsprincipen.

⁵² Övervakningsverktyget för mediepluralism 2020.

tillräckliga ekonomiska medel och personalresurser för att utföra alla sina uppgifter, i synnerhet när det gäller övervakningen av audiovisuella medietjänster från de regioner och öar som ligger på längst avstånd från Aten och som inte kan ses i huvudstaden. Myndigheterna har inlett arbetet med att införliva det ändrade direktivet om audiovisuella medietjänster⁵³. Genom detta direktiv förstärks oberoendet hos regleringsmyndigheterna för audiovisuella medier: de ska vara rättsligt åtskilda från regeringen samt verksamhetsmässigt oberoende av regeringen och alla andra offentliga och privata organ.

Transparensen vad gäller ägandet av medier är endast delvis säkerställd, särskilt när det gäller audiovisuella medietjänster. Audiovisuella medier är skyldiga att rapportera om sina ägandeförhållanden till NCRTV⁵⁴, men tryckta medier har ingen skyldighet att ange ägaren på sina tryckta exemplar. Det bör dock påpekas att medieaktörerna måste lämna uppgifter om ägandet till de nationella myndigheterna för att kunna registrera sig i registret över regional och lokal press⁵⁵. Ägandet av nyhetsmedier offentliggörs endast delvis till allmänheten, särskilt när det gäller de verkliga förmånstagarna⁵⁶. MPM 2020 bedömde att transparensen vad gäller ägandet av medier är utsatt för medelhög risk och påpekade att den nationella lagstiftningen inte innehåller några tydliga bestämmelser om offentliggörandet av ägandet av nyhetsmedier. När det gäller transparensen i ägandet av onlinemedier rapporterar de grekiska myndigheterna att generalsekretariatet för medier och kommunikation har inrättat ett register för onlinemedier, så kallade ”e-medier”⁵⁷. Detta register är avsett för alla medieägare som förekommer online (på en webbplats), och de uppmuntras att registrera sin verksamhet online i registret.

Kriterierna för fördelning av indirekt statligt stöd rapporteras vara rättvisa. Övervakningsverket för mediepluralism 2020 rapporterar att kriterierna för indirekt statligt stöd, såsom bidrag för postdistribution, sänkt mervärdesskatt och avgifter för elektronisk kommunikationstjänster, är rättvisa. Berörda parter har dock uttryckt oro beträffande bristen på statligt ekonomiskt stöd till journalister och den bristande öppenheten vad gäller fördelning av statlig reklam i samband med pandemin⁵⁸. De grekiska myndigheterna uppger att generalsekretariatet för kommunikation och medier övervakar genomförandet av offentliga tjänsters och organisationers kommunikationsprogram och verksamhet. Alla tjänster och organisationer som driver ett kommunikationsprogram med en budget över 30 000 euro är skyldiga att lämna in en ansökan som ska godkännas av generalsekretariatet. Enligt MPM 2020 finns det dock brister i transparensen för denna policy, eftersom det inte offentliggörs vilka belopp som erhålls av godkända företag för tryckta medier.

Yttrandefriheten erkänns i författningen. Enligt de senaste ändringarna i strafflagen har brottet hädelse avskaffats. Förtal kan straffas med bland annat fängelse. Rätten till

⁵³ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/1808 av den 14 november 2018 om ändring av direktiv 2010/13/EU.

⁵⁴ I det reviderade direktivet om audiovisuella medietjänster uppmuntras medlemsstaterna att anta lagstiftningsåtgärder som föreskriver att leverantörer av medietjänster under deras jurisdiktion ska tillhandahålla information om sin ägarstruktur, inbegripet verkliga förmånstagare.

⁵⁵ Artiklarna 20 och 22 i lag nr 4557/2018 om bestämmelser för ett centralt register över verkligt huvudmannaskap.

⁵⁶ Övervakningsverket för mediepluralism 2020. De grekiska myndigheterna uppger att enligt ett nytt ministeriebeslut (667/2020) måste nu alla enheter som idkar affärsverksamhet i Grekland föra ett särskilt register över verkligt huvudmannaskap där de verkliga förmånstagarna och hela kedjan av förmånstagare framgår. Detta gäller även för medieföretag.

⁵⁷ Registret över e-medier finns här: <https://emedia.media.gov.gr/>.

⁵⁸ Information som mottagits i samband med landsbesöket i Grekland.

information ingår i författningen. Där föreskrivs även rätten till tillgång till handlingar från offentliga organ. Begränsningar fastställs enligt internationella normer och det finns mekanismer för överklagande. Regelverket för skyddet av visselblåsare, som ofta utgör viktiga källor för journalister, har fortfarande brister. Enligt MPM 2020 består de största svårigheterna bland annat av otillräckliga mekanismer för att säkerställa efterlevnaden av professionella standarder inom journalistiken. De berörda parterna rapporterade att etiska organ i fackföreningar för journalister inte är särskilt aktiva och inte har möjlighet att effektivt övervaka etisk journalistik och andra frågor, men påpekade samtidigt att Greklands mediemiljö online är relativt sund, särskilt på lokal nivå⁵⁹.

Journalister står inför utmaningar vad gäller arbetsförhållanden och säkerhet. Arbetsförhållandena är fortfarande problematiska och journalister slipper inte angrepp och hot mot sin fysiska integritet. Flera attacker mot journalister har rapporterats den senaste tiden⁶⁰. Det europeiska centrumet för press- och mediefrihet (ECPMF, European Centre for Press and Media Freedom) uppger att det största hotet mot journalisters säkerhet i Grekland, med få undantag, kommer från högerextremister⁶¹. Under 2019 och 2020 rapporterade Europarådets plattform för att främja skydd för journalistik och journalisters säkerhet⁶² och Mapping Media Freedom⁶³ nio larm som gällde smutskastningskampanjer mot journalister, attacker mot journalister som rapporterade om migration och flyktingfrågor samt statligt stöd till medier i samband med covid-19. Fackföreningar för journalister i Grekland tillhandahåller juridisk rådgivning, begränsat ekonomiskt stöd och utbildning för journalister.

IV. ANDRA INSTITUTIONELLA PROBLEM MED KOPPLING TILL KONTROLLER OCH MOTVIKTER

Grekland är en parlamentarisk demokrati med ett enkammarparlament. Maktfördelningsprincipen föreskrivs i författningen⁶⁴. Lagstiftningsmakten vilar hos parlamentet och presidenten⁶⁵ och rätten att införa lagstiftning tillhör parlamentet och regeringen.

Lagstiftningsförfarandet håller på att genomgå reformer för att standardisera och effektivisera det förberedande arbetet och förbättra dess kvalitet. Fram till helt nyligen kännetecknades den grekiska lagstiftningen av bristande samstämmighet och en hög grad av splittring. Detta har blivit känt som *polynomia* eller till och med *kakonomia* och förvärrades ytterligare av bristen på auktoritativ och omfattande kodifiering av lagstiftningen⁶⁶. För att ta itu med dessa utmaningar lades 2019 ett lagstiftningsinitiativ⁶⁷ fram där den normativa ramen för god lagstiftnings- och kodifieringspraxis omarbetades och utvecklades. Detta ledde till att

⁵⁹ Övervakningsverktyget för mediepluralism 2020.

⁶⁰ I december 2018 orsakade en bombattack mot tv-stationen SKAI i Aten omfattande skador. I maj 2019 förstördes en bil som tillhörde en reporter för CNN Greece i en mordbrand. Det europeiska centrumet för press- och mediefrihet (ECPMF) rapporterar att anarkister även 2019 stormade tidningen Athens Voices huvudkontor och förstörde kontorsutrustning, datorer och möbler.

⁶¹ Europeiska centrumet för press- och mediefrihet (2019), *Greece: New democracy – new press freedom?*

⁶² Europarådets plattform för att främja skydd för journalistik och journalisters säkerhet.

⁶³ ECPMF, Mapping Media Freedom.

⁶⁴ Artikel 26 i författningen.

⁶⁵ Se föregående fotnot.

⁶⁶ Sotiropoulos/Christopolous, "Polynomia and Kakonomia in Greece", Dianeosis 2017 (*"Πολυνομία Και Κακονομία Στην Ελλάδα"*). Se även Europeiska kommissionens landsrapport om Grekland 2019, SWD(2019) 1007 final, s. 55.

⁶⁷ Lag nr 4622/2019 om den verkställande staten, avsnitt 3, kapitel C, om lagstiftningsprocessen och god praxis för lagstiftning, artiklarna 57–64 samt kapitel D, om kodifiering och rättslig prövning, artiklarna 65–67.

standardiserade metoder nyligen har utarbetats och antagits samt förklarats i handböcker som delats ut till hela administrationen och som finns tillgängliga online⁶⁸.

En omfattande reform av lagstiftningsförfarandena syftar till att höja lagstiftningens kvalitet. Fram till nyligen var konsekvensbedömningar och samråd med berörda parter inte någon väletablerad praxis vid antagandet av lagstiftning. Lagen om den verkställande staten⁶⁹ från 2019 syftar till en omfattande reform av lagstiftningsförfarandena på grundval av bättre principer och metoder för lagstiftning, med fokus på att öka konsekvensbedömningarnas betydelse. I och med lagen inrättades även ett oberoende organ för vetenskaplig bedömning där både jurister och ekonomer deltar, och den institutionella strukturen för rättslig kodifiering och reform förstärktes. Lagen om den verkställande staten håller på att genomföras. Myndigheterna antog nyligen en detaljerad handbok för lagstiftningsmetoder och en mall för en omfattande konsekvensbedömning⁷⁰. Berörda parter, som den nationella grekiska institutionen för mänskliga rättigheter⁷¹ och den grekiska ombudsmannen⁷², påpekade att de inte får tillgång till lagförslagen i förväg och därmed inte har tillräckligt med tid att lämna detaljerade synpunkter om bestämmelserna. Dessutom avsätts ofta mycket lite tid till offentligt samråd. Målet är att dessa problem ska åtgärdas genom den nya lagstiftningsprocessen. Myndigheterna rapporterade även att det vidtagits åtgärder för att begränsa tillämpningen av påskyndade förfaranden och undantagsförfordningar i lagstiftningsprocessen.

Respekten för grundläggande och författningsenliga rättigheter garanteras på flera sätt, bland annat genom oberoende myndigheter. Eftersom det inte finns någon formell författningsdomstol i Grekland är det enligt den grekiska författningen möjligt för alla domare att fastställa om en person fått sina författningsenliga rättigheter kränkta av en lag som bryter mot författningen⁷³. På grund av detta system med spridda författningsprövningar har alla domstolar befogenhet att pröva lagars författningsenlighet⁷⁴. Enligt 1975 års författning inrättades dock en särskild ad hoc-domstol, högsta specialdomstolen⁷⁵. Dess begränsade befogenhetsområde omfattar efterhandsgranskning av lagars författningsenlighet i de fall det råder oenighet mellan de högsta domstolarna. Dess beslut om lagbestämmelsers författningsenlighet efter dess prövning är bindande för alla domstolar. Den grekiska ombudsmannen, en oberoende administrativ myndighet som inrättades 1997, har till uppgift att medla mellan medborgare och allmännyttiga tjänster, lokala myndigheter och offentligrättsliga organ, att skydda de medborgerliga rättigheterna, att bekämpa administrativa missförhållanden samt att säkerställa korrekt förfarande⁷⁶. Grekland inrättade

⁶⁸ Handböcker om rättslig kodifiering, lagstiftningsmetoder och konsekvensbedömning.

⁶⁹ Lag nr 4622/2019.

⁷⁰ Denna togs fram med tekniskt stöd från Europeiska kommissionen, se Europeiska kommissionens rapport om förstärkt övervakning, maj 2020, s. 27 och 103.

⁷¹ Information som mottagits i samband med landsbesöket i Grekland.

⁷² ENNRHI, *The rule of law in the European Union*, s. 115.

⁷³ Artikel 87.2 i författningen, enligt vilken domare inte är skyldiga att följa bestämmelser som bryter mot författningen. Enligt artikel 93.4 i författningen är domstolar skyldiga att inte tillämpa lagar vars innehåll strider mot författningen.

⁷⁴ Se t.ex. Contiades, Papacharalambous och Papastilianos, "The Constitution of Greece: EU Membership Perspectives", i: *National Constitutions in European and Global Governance: Democracy, Rights, the Rule of Law*, 2019, s. 642.

⁷⁵ Artikel 100 i författningen.

⁷⁶ Den grekiska ombudsmannen är även det nationella jämställdhetsorganet med uppdraget att bekämpa diskriminering och främja principen om lika behandling av personer oavsett kön, ras, etniskt ursprung, familjesituation, civilstånd, religion eller övertygelse, funktionshinder eller kroniska sjukdomar, ålder, sexuell läggning och könsidentitet.

1998 även en nationell kommission för mänskliga rättigheter som nationell institution för mänskliga rättigheter, som fungerar som ett oberoende rådgivande organ för staten i frågor som rör skydd och främjande av mänskliga rättigheter. Den ackrediterades på nytt med A-status i enlighet med FN:s grundläggande principer⁷⁷ i mars 2017.

Tillgång till information, inbegripet administrativa beslut, garanteras och transparensen skyddas genom en politisk strategi om tillgång till statlig information. Sedan 2010 driver Grekland en elektronisk plattform (*Di@vgeia*) där alla offentliga myndigheter måste ladda upp alla administrativa handlingar, bland annat beslut om tillsättningar, beviljande av bidrag, överföring av personal samt beslut om statligt bidrag till medborgare⁷⁸. I tillämplig lagstiftning fastställs det också att inga handlingar anses vara giltiga om de inte först laddats upp och visas på den elektroniska plattformen som alla berörda parter har direktåtkomst till⁷⁹.

Föreningsfriheten fastställs i författningen, men det finns inget särskilt ramverk för det civila samhället. De grekiska myndigheterna rapporterade att den nuvarande rättsliga ramen inte omfattar några särskilda bestämmelser om inrättande och drift av icke-statliga organisationer⁸⁰. År 2018 inrättades dock ett register över medlemmar i grekiska och utländska icke-statliga organisationer genom ett gemensamt ministerbeslut⁸¹, vilket senare reglerades ytterligare 2020⁸². Genom den senare lagen infördes och utökades gradvis bestämmelser om registrering och certifiering av grekiska och utländska icke-statliga organisationer som verkar på området för asyl, migration och social inkludering. Dessutom fastställdes villkor för registreringen av organisationer, och ministeriet för migrations- och asylfrågor gavs befogenhet att införa ytterligare bestämmelser för registreringen av icke-statliga organisationer. Detta har kritiserats av ett antal berörda parter, eftersom de anser att reglerna för icke-statliga organisationers verksamhet omfattas av alltför stränga och oproportionerliga krav för registrering och certifiering⁸³. Allt fler attacker mot icke-statliga organisationer som arbetar med flyktingar och migranter i Grekland har också rapporterats⁸⁴, och det har gett upphov till oro för att det civila samhällets medborgarutrymme i Grekland har inskränkts sedan 2019⁸⁵.

⁷⁷ Principerna för nationella institutioners status (Parisprinciperna), som antogs genom FN:s generalförsamlings resolution 48/134 den 20 december 1993.

⁷⁸ Den elektroniska plattformen finns här: <https://diavgeia.gov.gr/en>.

⁷⁹ Lag nr 4210/2013.

⁸⁰ Underlag från Grekland för 2020 års rapport om rättsstatsprincipen, punkt 45.

⁸¹ Det gemensamma ministerbeslutet nr 7586/18.

⁸² Lag nr 4662/2020, ytterligare ändrad genom lag nr 4686/2020.

⁸³ Refugee Support Aegean, *New Rules on Civil Society Supporting Refugees and Migrants in Greece*, 2020, s. 1. Expertrådet om lagstiftning om icke-statliga organisationer, Europarådets konferens för internationella icke-statliga organisationer, CONF/EXP(2020)4, s. 23.

⁸⁴ Bidrag från Front Line Defenders till 2020 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 2.

⁸⁵ Bidrag från Greenpeace till 2020 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 2. Se även Civicus klassning i kartläggningen av det offentliga rummet. Civicus delar in länder i olika klasser på en femgradig skala: Öppet, inskränkt, motarbetat, undertryckt och stängt.

Bilaga I: Källförteckning i alfabetisk ordning*

* Förteckningen över bidrag som tagits emot i samband med samrådet inför 2020 års rapport om rättsstatsprincipen finns på (kommissionens webbplats).

Centrum för mediernas mångfald och mediefrihet (2020), Övervakningsverktyget för mediepluralism 2020 <https://cmpf.eui.eu/media-pluralism-monitor/mpm-2020>.

Centrum för mediernas mångfald och mediefrihet (2020), Övervakningsverktyget för mediepluralism 2020 – informationsgrafik om avkriminalisering av förtal. https://cmpf.eui.eu/wp-content/uploads/2019/01/decriminalisation-of-defamation_Infographic.pdf.

Civics kartläggning av det offentliga rummet. <https://monitor.civics.org/country/greece/>.

Contiades, Papacharalambous och Papastylianos (2019), *The Constitution of Greece: EU Membership Perspectives*.

Europarådet: ministerkommittén (2016), ministerkommitténs rekommendation CM/Rec(2016)4 till medlemsstaterna om skydd av journalistik och journalisters och andra medieaktörers säkerhet.

Europarådets plattform för att främja skydd för journalistik och journalisters säkerhet – Grekland. <https://www.coe.int/en/web/media-freedom/greece>.

Europarådet, konferens för internationella icke-statliga organisationer, Expertrådet om lagstiftning om icke-statliga organisationer, Yttrande om huruvida nyligen genomförda och planerade ändringar av den grekiska lagstiftningen om registrering av icke-statliga organisationer är förenliga med europeiska standarder, 2 juli 2020. <https://www.coe.int/en/web/ingo/-/greek-legislation-on-ngo-registration>

Generaldirektoratet för kommunikation (2019), Standard Eurobarometer 91.

Generaldirektoratet för kommunikation (2019), Flash Eurobarometer 482 om företagens inställning till korruption i EU.

Generaldirektoratet för kommunikation (2020), särskild Eurobarometer 502 om korruption.

Det europeiska centrumet för press- och mediefrihet, *Mapping media freedom: Greece*. <https://www.mappingmediafreedom.org/country-profiles/greece/>.

Europeiska centrumet för press- och mediefrihet (2019), *Greece: New democracy – new press freedom?* <https://www.ecpmf.eu/greece-new-democracy-new-press-freedom/>.

Europeiska kommissionen (2019), landsrapport om Grekland, SWD(2019) 1007 final.

Europeiska kommissionen (2020), landsrapport om Grekland, SWD(2020) 507 final.

Europeiska kommissionen (2020), rapport om förstärkt övervakning: Institutional Paper 127.

Europeiska kommissionen (2020), resultattavla för rättskipningen i EU.

Europeiska e-juridikportalen, medlemsstaternas rättssystem – Grekland. https://e-justice.europa.eu/content_judicial_systems_in_member_states-16-el-en.do?member=1.

European Network of National Human Rights Institutions (2020), bidrag från European Network of National Human Rights Institutions till samrådet med berörda parter för 2020 års rapport om rättsstatsprincipen.

Front Line Defenders (2020), bidrag från Front Line Defenders till 2020 års rapport om rättsstatsprincipen.

Greco (2018), fjärde utvärderingsomgången, om Grekland om att förebygga korruption beträffande parlamentsledamöter, domare och åklagare, efterlevnadsrapport.

Greco (2019), ad hoc-rapport om Grekland (artikel 34).

Greklands regering (2020), underlag från Grekland för 2020 års rapport om rättsstatsprincipen.

Greklands regering, register över onlinemedier. <https://emedia.media.gov.gr/>.

Greklands regering, onlineplattformen Di@vgeia. <https://diavgeia.gov.gr/en>.

Greenpeace (2020), bidrag från Greenpeace till 2020 års rapport om rättsstatsprincipen.

Ministeriet för digital styrning, Di@vgeia: *The transparency program initiative*. <https://diavgeia.gov.gr/en>.

Justitieministeriet (2020), kommunicé av den 25 maj 2020. <https://www.ministryofjustice.gr/?p=5108>.

Den nationella myndigheten för transparens (2018), åtgärdsplan mot korruption 2018–2021. <http://www.gsac.gov.gr/attachments/article/234/National%20Anti-Corruption%20Action%20Plan%202018-2021.pdf>.

OECD (2018), *Assessment and Review of Asset Recovery Institutional Arrangements in Greece*.

OECD (2018): Uppföljning till fas 3 a: ytterligare skriftlig rapport från Grekland. [https://one.oecd.org/document/DAF/WGB\(2018\)43/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DAF/WGB(2018)43/en/pdf).

OECD (2018) *Guidelines on Whistle-blower Protection for Companies in Greece*. <https://www.oecd.org/corruption/anti-bribery/OECD-Guidelines-Whistleblower-Protection-Companies-in-Greece-ENG.pdf>.

Pikrammenos (2019), *Judicial territorial planning: a choice of the legislator with a major import for the judicial system*.

Refugee Support Aegean (2020), *New rules on civil society supporting refugees and migrants in Greece*. https://rsaegean.org/wp-content/uploads/2020/05/RSA_Comments_NGO_Registry.pdf.

Reportrar utan gränser (2020), internationellt pressfrihetsindex. <https://rsf.org/en/ranking>.

Reuters Institute and University of Oxford, *Digital News Report: Greece*. <http://www.digitalnewsreport.org/survey/2020/greece-2020/>.

Sotiropoulos och Christopolous (2017), *Polynomia and Kakonomia in Greece*.

Transparency International (2020), bidrag från Transparency International till 2020 års rapport om rättsstatsprincipen.

Transparency International, korruptionsindex: Grekland. <https://www.transparency.org/en/countries/greece>

Förenta nationerna – Drog- och brottsbekämpningsbyrån (2018), *Thematic Compilation of Relevant Information Submitted by Greece – Asset and interest Disclosure systems*. https://www.unodc.org/documents/corruption/WG-Prevention/Art_8_Financial_disclosure_declaration_of_assets/Greece.pdf.

Virtuellt landsbesök i Grekland i samband med 2020 års rapport om rättsstatsprincipen.

Bilaga II: Besöket i Grekland

Kommissionens avdelningar höll i juni 2020 virtuella möten med

- 3A-kommittén
- Athens advokatsamfund
- Statsrådet
- Revisionsrätten
- Viceministerns kansli
- Finansunderrättelseenheten
- Generalsekretariatet för rättsliga och parlamentariska frågor
- Greklands nationella regleringsmyndighet för audiovisuella medier
- Fackföreningen för journalister i Makedonien och Thrakien
- Justitieministeriet
- Den nationella myndigheten för transparens
- Ombudsmannen
- Åklagarmyndigheten för ekonomiska brott och polisens finansiella avdelning
- Den särskilda byrån för stöd till revisionskommittén för finansiering av politik
- Högsta domstolen

* Kommissionen träffade även följande organisationer i ett antal horisontella möten:

- Amnesty International
- Civil Liberties Union for Europe
- Civil Society Europe
- Europeiska kyrkokonferensen
- EuroCommerce
- European Center for Not-for-Profit Law
- Europeiskt centrum för press- och mediefrihet
- Europeiska medborgarforumet
- Free Press Unlimited
- Front Line Defenders
- ILGA-Europe
- Internationella juristkommissionen
- International Federation for Human Rights
- Internationella pressinstitutet
- Plattformen för livslångt lärande
- Open Society Justice Initiative/Open Society European Policy Institute
- Reportrar utan gränser
- Transparency International EU

